

Голас Радзімы

№ 2 [1213]

СТУДЗЕНЬ 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

ЗАСНЕЖАНЫЯ БЯРОЗЫ.

Фота В. АРКАШОВА.

МІНУЛІ першыя дні новага 1972 года. Ён ужо радуе творчымі здзяйсненнямі — рабочы перавыканаў зменнае заданне, з канвеера сыйшлі першыя трактары, аўтамабілі, матацыклы, тэлевізары, гадзіннікі, наваёлы пераехалі ў толькі што пабудаваны дом... А ў рэдакцыю ўсё яшчэ паступаюць пісьмы і паштоўкі з навагоднімі віншаваннямі ад сучаснікаў з-за мяжы.

«Шлю вам і ўсяму беларускаму народу 366 самых найлепшых пажаданняў. Няхай у кожным з дзён надыходзячага года адбудзецца што-небудзь значнае і прыемнае. В. Кляцко. ЗША».

З Новым годам віншуюць блізкіх і родных, сяброў і проста знаёмых. Чым даражэй адрасат, тым лепшае будучае хочацца яму накіраваць, тым у большым роскайце і характэве хочацца яго ўбачыць.

Нашы землякі віншуюць сваю Радзіму—Беларусь, звяртаючыся да яе, як дзеці да маці, са словамі любові, пашаны. Яны ведаюць кожны яе крок, ганарца кожнай яе перамогай. Добрых, шчырых пажаданняў так многа, што іх сапраўды хоць на ўсе 366 дзён наступіўшага года.

«Браты-беларусы, наша дарагая Радзіма!—звяртаюцца ў сваім пісьме Ірына і Аляксей Грыцукі з Канады.—Прыміце ад нас самыя шчырыя пажаданні на 1972 год. Мы на чужыне не адчуваем сябе адарванымі ад нашай мілай Беларусі, бо імкнёмся быць у курсе ўсяго, што там

адбываецца. Мы адчуваем, як цвёрда і чотка б'ецца пульс Радзімы, а тут «спецыялістам»-паклёпнікам усё цяжэй выступаць з хлуснёй па асноўных пытаннях савецкага спосабу жыцця.

У Канадзе растуць інфляцыя, беспрацоўе, павялічваецца даў-

у Савецкай дзяржаве апору міру, барацьба за яго захаванне. Дастаткова проста пералічыць знешнепалітычныя акцыі Савецкага ўрада, праведзеныя за апошні год, каб адчуць усю сур'езнасць нашай барацьбы, наш уплыў на падзеі, што адбываюцца ў свеце: дагавор з

ны цэнтр, Клуб старажылаў імя Гагарына, сябры з газеты «Русский голос» і Культурна-асветны камітэт з Чыкага. «Родны беларускі народ! Віншуйце цябе з Новым годам і Днём заснавання Беларускай ССР. Шчырыя пажаданні працвітання, дабрабыту і вялікіх поспехаў у пера-

расказваем сябрам і знаёмым. Р. Супрунюк. ЗША».

Свабода і сацыяльная роўнасць—неабходныя ўмовы існавання людзей. Барацьба за гэтыя высокія ідэалы павінна ўвянчацца поспехам ва ўсім свеце. Менавіта гэтыя думкі і пажаданні выказвае ў сваім навагоднім пісьме А. Варанцоў: «Няхай ва ўсім свеце пераможа сацыялізм, знікнуць войны, эксплуатацыя, хваробы, галеча. Усе людзі павінны быць роўныя і шчаслівыя».

«Для нас надыход Новага года быў сумным,—піша А. Байда з ЗША.—У краіне амаль 10 мільёнаў беспрацоўных, закрываюцца школы, бо няма грошай плаціць настаўнікам. Мільёны долараў зараз марнуецца на перадвыбарчую кампанію, яшчэ большыя сродкі ідуць на войны, якія ЗША вядуць або падтрымліваюць у розных канцах свету. Цяжар падаткаў падае на плечы прцоўных».

Савецкі Саюз—першая краіна, дзе перамог сацыялізм. Яе аблічча мяняецца з кожным годам. Яна прыгажэе, багачее, ідзе наперад па шляху прагрэсу. І. Матушчак са Злучаных Штатаў Амерыкі піша: «Вы зрабілі за прайшоўшы год так многа, што ўсе народы глядзяць на вас з павагай, а ворагі занепакоены. Мы і ў Амерыцы ганарымся вашымі поспехамі».

Я тры разы быў у вашай рэспубліцы і ўлюбёны ў гэты гасцінны сінявокі край. Жадаю вам усяго добрага. Шчасця табе, Беларусі!»

366 НАЙЛЕПШЫХ ПАЖАДАНИЯЎ

гі і беднасць. Вось у гэтым, можна сказаць, перавага капіталізму перад сацыялізмам. Савецкі Саюз не знаёмы з такімі з'явамі. Жадаем вам далейшых поспехаў у будаўніцтве мірнага заможнага жыцця».

«Радуюся, што майму народу стала цяпер так добра жыць. Моладзь вучыцца, а потым атрымлівае работу, старасць забяспечана, у магазінах многа розных тавараў і прадуктаў. Гэта прагрэс краіны, у якой наперадзе яшчэ больш светлая дарога. Жадаю, каб 1972 год прынёс вам шчасце і дабрабыт, быў мірным і спакойным»,—піша Я. Данільчык з ФРГ.

Цяжка знайсці пісьмы, у якіх людзі не жадалі б міру. Міру не адной якой-небудзь краіне, а на ўсёй нашай планеце. Да нас жа звяртаюцца з гэтым пажаданнем яшчэ і таму, што бачаць

ФРГ, пагадненне па Заходняму Берліну, візіты кіраўнікоў партыі і ўрада з місіяй міру ў розныя краіны.

Міру і шчасця жадаюць нам А. Чопчыц і Р. Стоцкі з ЗША, К. і М. Званаровы і Л. Якубовіч з Канады, Д. Бяклемішаў з Францыі, сям'я Куперус з Галандыі, А. Стрэжнева з Бельгіі, В. Курдзека з Аўстраліі і многія, многія іншыя.

Муж і жонка Ліхоты з Францыі пішуць: «Мы жадаем нашай Радзіме поспехаў у справе, пачатай вялікім Леніным, у будаўніцтве камунізма. Для гэтага самай неабходнай умовай з'яўляецца мір. Мы ўпэўнены, ён будзе захаваны, бо на варце яго стаіць Савецкі Саюз».

Сінюю паштоўку з белым голубам, які кружыць над словам «Мір», прыслалі Рускі культур-

тварэнні ў жыццё рашэнняў XXIV з'езду КПСС і выканання 9-ай пяцігодкі».

Свае віншаванні прыслалі Галоўнае праўленне і члены таварыства «Дружба» з Таронта, старшыня «Араў Парку».

Многія з тых землякоў, ад якіх мы атрымалі навагоднія паштоўкі, адзін, а то і некалькі разоў пабывалі на Бацькаўшчыне. Іх самае гарачае жаданне—прыехаць сюды яшчэ раз, убачыць тое новае, што паспелі зрабіць савецкія людзі.

«Мы з жонкай гарача любім Радзіму нашых бацькоў,—усхвалявана піша В. Дубіна з ЗША.—Ганарымся сваім паходжаннем. Спатканне з Радзімай бацькоў не забудзем ніколі. Марым прыехаць зноў».

«Хочам яшчэ раз прыехаць у Беларусь. Аб тым, якая яна багатая, свабодная і шчаслівая,

4. НА ЩЕДРОЙ НИВЕ ПРОСВЕЩЕНИЯ

Предприемства лёгкой промышленности республики в быгучим годзе значна павялічаў выпуск тавараў масавага попыту. Брэсцкі панчошны камбінат, напрыклад, адправіць пакупнікам 25 мільёнаў пар панчошна-шкарпэткавых вырабаў (здымак уверсе). Спадабаюцца жанчынам арыгінальныя і розныя па форме і расфарбоўцы жаночыя боты, якія выпускае Крычаўскі завод гумава-тэхнічных вырабаў (здымак унізе).

Фота В. ГЕРМАНА і М. ЖАЛУДОВІЧА.

ШТО УБАЧЫЎ ФРАНЦУЗСКИ ЖУРНАЛІСТ У КАЛГАСЕ

Калгас «Новы быт» — перадавая гаспадарка ў Мінскім раёне. У гасцяў у тутэйшых хлебарабаў нядаўна пабываў французскі журналіст Серж Лейрак, які па заданні рэдакцыі «Оманітэ» рыхтуе серыю нарысаў пра развіццё сельскай гаспадаркі ў нашай краіне.

На працягу двух дзён Серж Лейрак знаёміўся з работай брыгад, жывёлагадоўчых фермаў, механізацыі калгаснай вытворчасці. Ён наведваў мясцовую сярэднюю школу, дзіцячы сад, прысутнічаў на канцэрце мастацкай самадзейнасці.

На развітанне французскі госць сказаў:

— Я ўпершыню быў у калгасе. І прыемна здзіўлены, як заможна жывуць вашы сяляне. Жадаю вам новых поспехаў у вашай дзевятай пяцігодцы.

Недавно Агентство печати Новости предложило читателям статью «Сто сельских профессий». В ней рассказывалось, что эстонское село может предоставить своим жителям на выбор не меньше ста специальностей. Но эстонское село не исключение. Посоревноваться с ним в этом сможет большинство советских деревень.

Оснащение сельского труда машинами, широкое капитальное строительство, переустройство деревенского быта — все это требует привлечения работников самых различных профессий и, более того, предполагает постоянное повышение культурного, общеобразовательного, технического уровня населения.

Научно-технический прогресс, составной частью которого становится механизация и автоматизация труда в деревне, и рост культурно-технического уровня трудящихся — взаимобусловленные стороны единого процесса развития социалистического общества. Прогресс предъявляет новые требования к культуре производства и труда, к специальной и общеобразовательной подготовке. Вот почему без повышения культурно-технического уровня трудящихся немислимо широкое применение в сельском хозяйстве достижений современной науки и техники.

Где ключ для решения этой проблемы? Он — в развитии народного образования. Советская страна может в этом случае многим гордиться. Обратимся к цифрам. С 1939 по 1959 год число рабочих и колхозников, имеющих высшее и среднее (полное и неполное) образование, увеличилось в СССР в семь раз.

Бурный рост общеобразовательного уровня деревенского населения — характерное явление для всей мировой системы социализма, и в первую очередь для СССР. Если, например, в 1926 году советская деревня отставала от города по числу грамотных на каждую тысячу жителей в несколько раз, то теперь это различие практически исчезло. В 1959 году грамотных (в возрасте от 9 до 49 лет) в городах было 98,7 процента, в селах — 98,2. Различие по уровню общей грамотности было ликвидировано при жизни всего лишь одного поколения людей.

Однако по уровню высшего и среднего образования деревня пока еще отстает от города. По данным переписи 1970 года, среди всего работающего городского населения СССР лиц со средним (полным и неполным) и высшим образованием насчитывается семьдесят пять процентов, на селе же немногим более пятидесяти. Этот еще сохраняющийся разрыв в значительной мере

уменьшится в девятой советской пятилетке (1971—1975 годы), когда в стране будет завершено введение всеобщего среднего образования.

Широкое образование создаст фундамент, на котором возникает специализация сельского труда, бывшая до этого чисто городским преимуществом. Взамен старых форм разделения труда, основанных на крестьянском универсализме и сезонности, возникают новые формы разделения и специализации, соответствующие современным методам земледелия и животноводства. В деревне сложились кадры трактористов, комбайнеров, шоферов, механиков, специалистов по полевому, животноводству, садоводству, появились электротехники, наладчики машин и работники многих других профессий. Государство создает условия, чтобы каждый труженик деревни имел возможность стать специалистом, мастером определенного дела.

В среде работников сельского хозяйства возрастает удельный вес производственно-технической интеллигенции. Интенсивное строительство жилищно-коммунальных комплексов промышленного типа, процесс соединения сельскохозяйственного и промышленного производства, естественно, поставили вопрос о кадрах, имеющих подготовку в области экономики и организации как промышленного, так и сельскохозяйственного производства. Сейчас советским специалистам сельского хозяйства уже недостаточно иметь знания лишь в области технологии земледелия и животноводства, экономики колхозов и совхозов. Поэтому они стремятся получить и получают обширные познания в области межколхозной кооперации, межколхозных связей, технологии промышленной обработки сырья и выпуска готовой продукции, в области использования счетно-решающей техники.

Улучшение системы подготовки специалистов с высшим и средним образованием идет рядом с расширяющейся подготовкой механизаторских кадров. Практика показала, что крупным животноводческим комплексам, аграрно-промышленным объединениям требуются механизаторы более широкого профиля, чем обычным хозяйствам. Государство и тут пришло на помощь колхозному крестьянству: оно создало сеть специализированных сельских профессионально-технических училищ.

Взыскательное отношение к подготовке сельских кадров отражает не только нынешние потребности, но и перспективы развития социалистического общества. Стране нужны специалисты, сочетающие широ-

кий теоретический кругозор с высоким уровнем профессиональной квалификации, способные во всеоружии знаний выступать проводниками научно-технического прогресса в деревне.

Следует иметь в виду еще одно немаловажное обстоятельство. Советское сельское хозяйство развилось теперь настолько, что при управлении им простое увеличение численности специалистов и счетных работников уже не дает должного эффекта. Поэтому все шире внедряется вычислительная техника, сельский труженик становится за пультом электронно-вычислительной машины. В Подмоскovie сооружается первая районная информационно-вычислительная система управления сельским хозяйством. А затем более мощные системы появятся в других областях и республиках. «Замкнутая» она на Главном вычислительном центре сельского хозяйства. К этому центру, связанному с вычислительными центрами Госплана и Центрального статистического управления СССР, будут подключены информационные системы общесоюзных министерств, которые ведут заготовки сельскохозяйственной продукции, осуществляют мелиорацию, организуют снабжение сельского хозяйства новой техникой.

Таким образом, превращение сельскохозяйственного труда в разновидность индустриального означает, что продукты земледелия и животноводства будут производиться главным образом при помощи системы машин, широкого применения электричества, химизации сельского хозяйства и использования достижений науки. Возникнет единый социально-однородный индустриальный труд с его разновидностями: промышленным и сельскохозяйственным. В этом одна из предпосылок преодоления социальных различий между рабочим классом и крестьянством.

На примере революционных преобразований сельского хозяйства в СССР и в других социалистических странах можно еще раз убедиться в том, что социализм обеспечивает каждому человеку поистине безграничные возможности для овладения техникой, наукой и культурой, открывает всем свободный доступ к сокровищам знаний, позволяет обратиться всю силу научно-технического прогресса на службу людям. Огромные успехи Советского Союза и других социалистических стран в просвещении народа, планомерной подготовке кадров специалистов служат ярким подтверждением несомненных преимуществ социализма перед капиталистическим обществом.

Дмитрий ЛАВРЕНТЬЕВ,
кандидат философских наук.

АПН

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

Вучылішча механізатараў

На паўднёвай ускраіне Жыткавіч нядаўна выраас комплекс шматпавярховых будынкаў тэхнічнага вучылішча № 45. Напярэдадні 1972 года дзяржаўная камісія прыняла яго ў эксплуатацыю. Вучылішча разлічана на 420 навучэнцаў, якія будуць набываць спецыяльнасць трактарыстаў-машыністаў шырокага профілю. Акрамя таго, тут мяркуець

да адкрыць курсы па падрыхтоўцы муляраў, тынкоўшчыкаў, маляроў.

У вучылішчы створаны ўсе неабходныя ўмовы для тэарэтычных і практычных заняткаў навучэнцаў. Есць сталовая, клуб са стацыянарнай кінастаноўкай, бібліятэка з чытальнай залай, спартыўны комплекс са стадыёнам. Набыта спецыяльнае абсталяванне, падручнікі, мэбля для інтэрната. Сёлета ўжо вучылішча выпусціць некалькі груп спецыялістаў.

I. НОВІКАУ.

Новабудоўлі старажытнага Турава

Гарадскі пасёлак Тураў раскінуўся над шырокай прыпяццю ў самым цені беларускага Палесся. Не так даўно прадаўнікі пасёлка атрымалі ад будаўнікоў комплексны дом быту, а іх дзеці — трохпавярховы будынак сярэдняй школы. Узведзена таксама некалькі шматкватэрных жылых дамоў. Аднак

асабліва шчодры на новабудоўлі быў першы год дзевятай пяцігодкі. Летась у Тураве адкрыты новая сталовая і рэстаран, двухпавярховы універсальны магазін са шкла і бетону, прадуктовы магазін.

П. СТРЫБУК.

У калгасе пяць герояў

Калі вы будзеце на Піншчыне, абавязкова завітайце ў калгас «Аснежыцкі». Яго ценр, вёска Аснежыца, знаходзіцца ўсяго ў васьмі кіламетрах ад Пінска. Калгас

славіцца высокімі ўрадкамі, развітай жывёлагадоўляй. Вёска забудавана сучаснымі дамамі.

У гаспадарцы працуюць пяць Герояў Сацыялістычнай Працы. Гэта старшыня калгаса Уладзімір Ралько, даяркі Любоў Мазоль і Любоў Канановіч, работніца малочна-таварнай фермы Кацярына Ляснічкая і былая даярка Таісія Шакоўская. Пятнаццаць калгаснікаў — кавалеры ордэнаў і медаляў. Высокіх урадавых узнагарод тэтыя людзі ўдастоены за сваю добрасумленную працу і выдатнае прафесійнае майстэрства.

А. МАКСІМОВІЧ.

ЕЛКА ИЗ РОССИИ

Это было год назад. Наше научно-исследовательское судно «Витязь» шло в просторы Кораллового моря.

С утра вытащили на палубу елку, пышную, свежую, будто только что из леса. Везли ее с Родины, из порта Ванино. Почти два месяца продержали в большом судовом холодильнике. Она оттаивала, и на палубу падали крупные капли.

Елка вся не уместилась под тентом, пришлось укорачивать, обрезать часть ветвей. Мы расхватали ветки, разнесли по каютам, и лесной запах распространился по всему судну.

С одной из этих «лишних» веток связана необычная ис-

тория. Через четыре дня после новогоднего праздника «Витязь» зашел на крошечный островок Норфолк. Скорее это была большая, поросшая густой тропической растительностью скала, вздыбленная над океанскими волнами. О Норфолке мы знали лишь то, что была здесь в давние времена английская каторжная тюрьма. Знали, что растет на Норфолке знаменитая норфолкская сосна, вернее, дерево, похожее на сосну, нигде нет такого в мире—только на этом крошечном клочке суши и встречается. И еще знали мы, что наш «Витязь»—первое за всю историю острова судно из

России, подошедшее к этим берегам.

Встал «Витязь» на рейде. На моторной шлюпке добрались мы до берега. Толпились на причале любопытные.

И вдруг вышел из толпы мальчик лет двенадцати. Сказал по-русски:

— Если хотите осмотреть остров, мы с папой вам с удовольствием покажем.

Так познакомился с Федоровыми—Петей и Сергеем Сергеевичем, сыном и отцом. Удивительно! Далекий, затерянный в океане чужой островок, население всего несколько сот человек и вдруг—Федоровы, русские.

Когда втиснулся в их старенькую автомашину, то мой первый вопрос был:

— Как вы здесь очутились?

— История долгая,—улыбнулся Федоров, не отрывая глаз от крутой дороги.—Сразу не расскажешь.

За несколько минут мы добрались до маленького город-

ка—единственного поселения на острове.

— Хотите чашку кофе?

Вошли в небольшое кафе, насыщенное густой бодрящей прохладой кондиционеров. За соседним с нашим столом сидел красивый смуглый черноволосый человек, похожий на испанца. Федоров кивнул ему: «Как дела?» «Все так же. А у вас?». «Все так же».

Снизил голос, Федоров мне пояснил:

— Это Джон Хэлл, питкэрнец. Потомок одного из тех, кто взбунтовался на «Баунти». Может быть, слышали?

История необычная. В 1789 году в Тихом океане подняла мятеж команда британского судна «Баунти»—не вынесли жестокости капитана. Экипаж посадил капитана и офицеров в барку, а судно повел к острову Таити. Там взяли на борт 12 таитянок в качестве жен, долго странствовали по океану, наконец, отыскали необитаемый островок Питкэрн, посе-

лились на нем навсегда. Шли десятилетия, менялись поколения, колония разрасталась. И вот часть питкэрнцев переселили на Норфолк. Но постепенно многие из них вновь вернулись на родину своих предков.

— Джон мечтает вернуться на свой Питкэрн, хотя здесь и неплохо устроился. Говорит, что в этом году непременно уедет,—пояснил мне Федоров. А Петя добавил заговорщически:

— Взгляните на его руку. Видите медный перстень? В перстне кусочек обыкновенного кораллового камня. А камень этот с Питкэрна.

— Ты, Петя, молодец! Отлично знаешь русский...

— А мы с папой разговариваем только на родном языке. И журналы из Москвы выпиваем. И книги.

— Как же вы тут очутились?

— Мы здесь всего две не-

(Окончание на 7-й стр.)

Брэсцкі філіял інстытута «Белдзяржпраект». Тут над лістамі ватмана схіліліся архітэктары, вырашаюць, якім стане ў бліжэйшыя некалькі год пагранічны Брэст. Сучасныя шырокія вуліцы будуць упрыгожаны высотнымі дамамі, паабалал іх зазеленаюць дрэвы. Інжынер-канструктар Ірына ПУГАЧОВА, якую вы бачыце на нашым здымку, стварае праекты новых будынкаў Брэста.

Фота В. ГЕРМАНА.

ПРАГАВАРЫЛІСЯ...

Беларуская рэдакцыя амерыканскай радыёстанцыі «Свабода» ніколі не была ў ладах з праўдай. Ілгуды спадары каментатары на кожным кроку, ды ілгачы як след не ўмеюць. І раптам—о дзіва! Раптам, нават самі таго не ўяўляючы, выдалі ў эфір небывалую сенсацыю: казалі праўду. Выпадак гэты настолькі рэдкі, што ён заслугоўвае таго, каб быць заўважаным.

Чым жа вызначылася «Свабода»? Цытую даслоўна тое, што было перададзена на беларускай мове вечарам 7 снежня 1971 года:

«Прэзідэнт ЗША Ніксан прапанаваў кангрэсу асігнаваць 36 мільянаў долараў на патрэбы радыё «Свабода» і радыё «Свабода» ў бягучым бюджэтным годзе. Ніксан прасіў таксама кангрэс асігнаваць 225 тысяч долараў для стварэння спецыяльнай камісіі для расследавання і ацэнкі дзейнасці абедзвюх радыёстанцый».

Шчырае прызнанне—нічога не скажаш. Праўда, крыху запозненае, таму што аб кармленні дзвюх мюнхенскіх «свабод» з карытаў ЦРУ было вядома даўно, задоўга да таго, як у амерыканскім кангрэсе выступіў сенатар Кейс. Вядома таксама, што ў Вашынгтоне вымушаны былі «раскараціць» крыніцу фінансавання і пачалі плаціць грошы радыёстанцыям, не хаваючыся. Але сама «Свабода» накіонт гэтага маўчала, нібы вады ў мікрафоны набраўшы. Цяпер прызналася.

Варта падкрэсліць, што прызналася яна ва ўсім, чаго ніколі прызнаваць не хацела. Якім чынам? А такім, што «сказаўшы галоўнае, не

абавязкова разжоўваць другараднае—яно і так зразумела. Напрыклад, пан Ікс плаціць пану Ігрку грошы, бо гэты апошні—слуга таго першага. Кожнаму без слоў ясна: слуга выконвае загады гаспадара, стараецца яму дагадзіць, баіцца страціць работу і г. д.

Тое самае і на радыёстанцыі ў Мюнхене. Назваўшы крыніцу фінансавання, суму долараў і гаспадара, беларускія рэдактары міжволі прызналіся ў тым, што яны знаходзяцца на службе ў Злучаных Штатаў Амерыкі; знаходзячыся на гэтай службе, яны ажыццяўляюць амерыканскую палітыку, абараняюць амерыканскія інтарэсы, бо, як вядома, на чым возе едзеш, таму песенькі пеш;

едучы на амерыканскім возе, яны выконваюць антыкамуністычны і антысавецкі рэпертуар і ў сілу гэтага з'яўляюцца ворагамі беларускага народа. Проста дзіўна, што спадары ва ўсім гэтым самі прызналіся! Ім бы, як і дагэтуль, маўчаць, рабіць выгляд, быццам я—не я і кабылка—не мая. А яны, не глянуўшы ў цэрэушыны святцы, узялі ды бухнулі ў званы. Чаму?

Перш чым адказаць на гэта пытанне, дадзім слова нашаму земляку з Мюнхена Н. Д., які ведае беларускіх і іншых супрацоўнікаў «Свабоды». Ён піша:

«...Іх тут у нас называюць далярнікамі, бо яны служыць амерыканцам. А я называю іх яшчэ і нацысцкімі галубчыкамі за службу ў Гітлера. Яны прадалі сваё сумленне фашыстам і з таго часу жывуць без сумлення і без сапраўдных прозвішчаў,

бо свае яны схавалі, а выдуманя вымушаны часта мяняць. Далярнікі паклёпнічаюць на Савецкі Саюз, таму што яго ненавідзяць. А за такіх паслугі амерыканцы грошай не ішчаюць».

Аднойчы мне давялося пабываць у шынку на Бааерштрэсе. Гэта вуліца славіцца на ўсю Заходнюю Германію шынкамі і прастытуцыяй. І сустрэў я там аднаго галубчыка з Арабелаштрэсе, гэта значыць са «Свабоды». Выпілі шнапсу. Ён мне і кажа: «Баюся, каб «Свабоду» не прыкрылі. Гавораць, што могуць ліквідаваць. Тады нам капут. Дзе шукаць работу?»

Вось, аказваецца, чаму прагаварыліся «далярнікі». Спярына імі валодаў страх. Усе гэтыя дыскусіі ў Вашынгтоне, выступленні сенатараў, напады заходнегерманскай прэсы папсавалі німала нерваў і крыві: «А што, калі закрыюць? А як, калі з Мюнхена пагоняць?» Было аб чым падумаць. Цяпер жа амерыканскі гаспадар цвёрда паабяцаў 36 мільянаў. І страх змяніўся радасцю. Ад радасці ж чаго не скажаш!

Праўда, і зараз існуе трывога. Што скажа бос, заняўшыся «раследаваннем і ацэнкай дзейнасці»? Можна разлуцаць? Можна тання ацэніць? Тады не то што схадзіць на Бааерштрэсе—сасіск з капустаў не будзе за што купіць. Але, разважыўшы так і гэтак, слугі боса сулакойваюцца. Адна ў іх надзея: ва ўсім «вольным свеце» можна абысці туркі, баркі і чортавы балотцы, а беларусаў, прыдатных для радыёбрахні, не вельмі знойдзеш. Маючы на ўвазе такі дэфіцыт, бос даруе грахі і промахі.

Уладзімір БЯГУН.

* ШТО? ЯК? ЧАМУ? *

Сярод шматлікіх экскурсій, уключаных у турысцкую праграму групы «Вестнік», якая гасціла ў Мінску з 24 па 31 ліпеня мінулага года, была паездка ў прафілакторый Мінскага завода шасцерняў. Землякоў з Канады здзівіла і ўразапа такая ўстанова, бо ў капіталістычных краінах яны не бачылі нічога падобнага. Сёння мы раскажам нашым чытачам, што такое

ЗАВОДСКІ ПРАФІЛАКТОРЫЙ

На Мінскім заводзе шасцерняў закончылася працоўная змена. Гаманкі натоўп, мінуўшы прахадную, расцякаецца ў розныя бакі. Адно накіроўваюцца да трамвайных і аўтобусных прыпынкаў, другія спяшаюцца ў дзіцячы сад па дзяцей, трэцім неабходна зрабіць нейкія пакупкі. А гэтых людзей, што ўсаджваюцца ў аўтобус, які чакае іх ля прахадной завода, сёння не турбуюць звычайныя клопаты—яны едуць у прафілакторый. 16 гадзін 30 мінут. Шафёр аглядае сваіх пасажыраў:

— Ну што, паехалі?

Аўтобус імчыць па вуліцах горада, прывычна заарочае на Лагойскае шасэ, мінае Астрашыцкі гарадок і спыняецца на лясной паляне, каля будынка, які на 24 дні стаў домам для пяцідзясці трох рабочых, інжынераў і служачых завода.

Душ за некалькі хвілін здымае стомленасць і, калі ласка,—к сталу, дзе чакае смачны і сытны абед. Пасля абеду адпачываючы трапляюць ва ўладу медыцынскага персаналу. У першыя дні ўсіх аглядзеў галоўны ўрач, прызначыў, каму трэба, адпаведны курс лячэння: хвойныя ці марскія ванны, фізіятэрапію, інгаляцыю і г. д.

Працэдурны закончаны, і цяпер кожны можа знайсці сабе занятак па густу. Улетку—гэта, зразумела, лес і возера, ды і зімой многіх вабяць лыжныя прагулкі па заснежаных сцяжынках. Наогул, сасновы лес цудоўны ва ўсе поры года. Хутка знаходзіць сабе партнёраў аматары бильярда. Дамаседы ўладкоўваюцца перад каляровым тэлевізарам. А пасля вячэры вялікая сталовая часта ператвараецца ў кіназалу ці танцавальную пляцоўку.

Аднак позна засяджацца ўрач прафілакторыя не рэкамендуе. Гасне святло ў пакоях, разлічаных на 2-3 чалавек, і ўсталяваецца сапраўдная лясная цішыня. Раніцай пасля сьнедання знаёмы аўтобус адвозіць рабочых на завод дакладна да пачатку змены.

Прафілакторый, аб якім ідзе гаворка, пачаў працаваць у маі мінулага года, а ў ім ужо адпачылі і падлячыліся 320 чалавек. Калі ўлічыць, што з 24 дзён 8 (4 суботы і 4 нядзелі) адпачываючы цалкам знаходзяцца на ўлонні прыроды, атрымліваюцца выдатны дадзатак да чарговага гадовага адпачынку, які, зразумела, таксама выкарыстоўваецца.

Пуцёўкі ў прафілакторый размяркоўвае заводскі камітэт прафсаюза па рэкамендацыях цэхавых урачоў, да якіх звяртаюцца тыя, хто адчувае недамаганне. Часам урач сам прапануе свайму пацыенту прайсці курс лячэння, што не заўсёды зручна зрабіць у звычайных хатніх умовах. У большасці выпадкаў гэта лячэнне носіць прафілактычны характар. Адсюль назва—прафілакторый.

Кошт пуцёўкі—56 рублёў, але рабочыя плацяць толькі 16 рублёў, астатняе ўносіць заўком. Акрамя таго 10 працэнтаў пуцёвак выдаюцца бясплатна. Пры неабходнасці чалавек мае магчымасць атрымаць пуцёўку два разы ў год. Практычна кожны працаўнік завода, якому патрабуецца паправіць здароўе, адпачывае і лечыцца ў прафілакторый.

Такія прафілакторый-санаторы існуюць на ўсіх вялікіх прадпрыемствах рэспублікі—напрыклад, на Мінскім трактарным, «Гомсельмашы», на хімкамінаце імя Прытыцкага ў Гродна. Дарэчы, на апошнім прафілакторый разлічаны на 150 месцаў, кошт пуцёўкі—96 рублёў (для рабочых—18), бясплатна размяркоўваецца 30 працэнтаў пуцёвак. Тут, акрамя разнастайных працэдурных кабінетаў, ёсць яшчэ і выдатны зубаврачбы кабинет з навейшай стаматалагічнай універсальнай устаноўкай.

Праграма, прынятая XXIV з'ездам Кампартыі Савецкага Саюза, прадугледжвае значны рост матэрыяльнага і культурнага ўзроўню савецкага народа. У дзевятай пяцігодцы, сказаў на апошняй сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Кісялёў, на развіццё аховы здароўя, фізікультуры і спорту ў Беларусі будзе выдаткавана 127,4 мільёна рублёў. Пэўная частка гэтай велізарнай сумы пойдзе на пашырэнне сеткі прафілакторыяў.

Today Minsk is one of the most beautiful and well-appointed towns in the Soviet Union. It is primarily a large industrial centre. But the city has every right to be called a town of science and culture. ON PHOTO: one of the buildings of the first clinic (to the left); the main building of the Byelorussian Academy of Sciences (to the right).

Photo by G. USLAMOY.

Minsk, the flower which brings happiness

At a moment when the old year is passing on the baton to the new one people wish one another a happy New Year. There is such a custom almost all over the world. But there is one more holiday in Byelorussia on the 1st of

January: we mark the anniversary of our republic. Today we bring forward an article about Minsk, the capital of Byelorussian Soviet Socialist Republic.

Among picturesque parks, gardens and squares stretches Minsk, the capital of Soviet Byelorussia, one of the most beautiful and well-appointed towns in the Soviet Union. It is difficult to believe that this modern, youthful-looking town has a more than nine-hundred-year history. The wide avenues lined with greenery, the fine squares, the ensembles of blocks of flats and administrative buildings, the huge structures of factories and plants, the schools, theatres and hotels were all created by the selfless toil of the citizens of Minsk after the war.

On July 3, 1944, when Soviet soldiers and Byelorussian partisans entered Minsk, after driving out the German occupationists, they saw nothing but ruins and ashes. Of the 322 state and cooperative establishments which were operating in prewar Minsk only 19 remained to some extent. The blocks of flats, institutes, schools and Palaces of Culture had been turned into ruins. Minsk had never before been subjected to such destruction and devastation throughout its many-century-long history.

An ancient Byelorussian legend tells of a beautiful flower which brings people happiness and grows in the heart of the forest. The legend says that evil forces send frost and winds, heat waves and rain to blight the flower, but that it has miraculous powers. After new ordeals it blooms even more luxuriantly than before. Minsk is like this flower. No matter how many times foreign invaders had destroyed the city, each time it has arisen anew, even more impressive than before.

Today Minsk is primarily a large industrial centre. In the postwar years new factories and industrial complexes, equipped with automatic lines of machine tools, have sprung up. The goods produced in Minsk enjoy a high reputation both in the Soviet Union and abroad, for example, «Byelarus» tractors, the power-

ful heavy-duty «MAZ» lorries, metal-cutting machine tools and automatic lines, motorcycles and bicycles, radios and television sets, bearings and measuring instruments, leather and footwear, fabrics and clothing, watches, medicinal preparations and many other articles. Minsk exports its wares to seventy-seven countries.

But Minsk is not only famous for its high quality industrial goods. The city has every right to be called a town of science and culture. Here in 1921 the first establishment of higher education in the Republic was founded, the Byelorussian University. Now the town possesses thirteen establishments of higher learning. About sixteen thousand students attend the University, and almost twenty thousand — the Polytechnical Institute. There are also institutes offering instruction in economics, medicine and agriculture, and teachers training institute.

More than a thousand young men and women from Asian, African and Latin American countries are studying at Minsk higher schools.

The Byelorussian Academy of Sciences is also situated in Minsk. In the fifteen research institutes attached to the Academy the most important problems in physics, chemistry, biology, economics and other branches of science are studied.

The spiritual life of people in the Byelorussian capital is varied and interesting. In Minsk there are five theatres, concert halls, a circus, dozens of cinemas, forty Houses of Culture and clubs, many libraries and other cultural establishments.

The repertoire of the Byelorussian Opera and Ballet Theatre includes many national and Byelorussian operas and ballets and also Russian and world classics.

The Yanka Kupala Academic Theatre, the Maxim Gorky Russian Drama Theatre, the State

Folk Choir and the dance ensemble are all well known throughout the Soviet Union.

Of the many museums in Minsk one of the most interesting is the House-Museum of the First Congress of the Russian Social-Democratic Labour Party. This museum is housed near the town's central thoroughfare, Lenin Avenue, in the small wooden cottage where the Congress took place in 1898.

The exhibits in the Museum of the History of the Great Patriotic War reproduce the legendary history of the struggle and victory of the Soviet soldiers and partisans against the German invaders, the history of the many underground and saboteur groups which operated in Minsk itself during the war, right up to the time when the invaders were driven from the city. The Art Museum and the Yanka Kupala and Yakub Kolas literary museums are also of great interest.

In 1940, before the war started, the population of Minsk numbered 260,000. Today the number of inhabitants is almost a million. Although living accommodation in Minsk has increased three times over the prewar level, building is continuing at a rapid rate. The new blocks of flats are mainly being built on the outskirts of the town, and these new housing estates are laid out with gardens and surrounded by decorative trees and bushes. Sports grounds and playgrounds for children are also being constructed.

Every year more and more new parks, squares and gardens appear in Minsk. The beauty of the city is enhanced by the River Svisloch which is spanned with numerous bridges.

The citizens of Minsk are proud of their city, which is pleasing and beautiful at any time of the year.

D. CHAIKA.

THE YEAR OF THE SOVIET PEACE "OFFENSIVE"

By Yakov LOMKO

The reviewers of international affairs in the passing year will agree, most likely, that 1971 was a year of unrivalled activity for Soviet foreign policy.

Indeed, three-quarters of the year abounded in visits and meetings of the most highly-placed officials of the Soviet state, talks and negotiations, agreements and treaties which became historic landmarks in the relations of the USSR with a number of countries. The population of the countries with which talks have been held exceeds one-third of the world's population. Soviet leaders visited more than 20 countries, and some ten prominent leaders of other countries came to the USSR.

The past year was marked by the signing of treaties between the USSR and India, the USSR and Egypt, the publication of a joint Soviet-French document on the Principles of Cooperation between the USSR and France, documents relating to Soviet-Canadian, Soviet-Danish and Soviet-Norwegian relations. The USSR signed an agreement on West Berlin with the three Western powers, and two agreements have been signed with the United States. Leaders of the socialist countries have met in the Crimea. The same place was the venue for an exchange of views between Chancellor W. Brandt and L. Brezhnev, General Secretary of the Central Committee of the CPSU. Visits have been made to Bulgaria, Cuba, Hungary, Poland, the GDR, and Yugoslavia.

The listing of documents and their contents would, of course, give a full picture of Soviet foreign policy activity, but I think, however, that there are no two views on the intensity of Soviet international activity, and no need for detailed evidence.

It seems more important to view the second aspect of the problem — to determine and assess the significance of the foreign political steps taken by the USSR for all nations, and, naturally, for the Soviet people above all.

TO DO ALL WE CAN FOR PEACE

The foreign policy of the Soviet state, beginning with the autumn day in 1917, when the people, led by the workers, captured power in Russia, has always been a policy of peace and international friendship, of support for the peoples' struggle against oppression, for freedom and independence, a policy of effective cooperation with all countries. Even in the opening days of the Soviet state, Lenin said: «...It is our duty to do everything that our diplomacy can do to delay the moment of war... we promise the workers and peasants to do all we can for peace».

«To do all we can for peace»... this basic principle has always formed the basis of the foreign policy of the Soviet socialist state, and has been prominent in the half century of Soviet international relations. It has been reaffirmed at the 24th Congress of the Communist Party of the Soviet Union. It was noted in the Report of the Central Committee to the Congress that the Soviet Union «has countered the aggressive policy of imperialism

with its policy of active defence of peace and strengthening of international security».

One of the major questions of the day is undoubtedly peace and international security. This problem is particularly acute for Europe, where two world wars were started. It remains a continent of great concentrations of armed forces: those of the aggressive NATO bloc, on the one hand, and of the defensive Warsaw Treaty, on the other. A quarter of a century after the termination of the war more than 300,000 GIs are stationed in Western Europe.

Very tangible contributions to the solution of the European security problem have been made during the past year. Alongside a widening of the efforts related to the earliest convocation of a conference on European security and cooperation, the signing of a quadripartite agreement on West Berlin contributed greatly to clearing the road to this conference.

West Berlin, which had been used many times by aggressive circles to whip up tensions in Europe and to complicate the relations between the Western and the socialist countries, is no longer «a frontline town».

However, alongside the removal of the hurdles on the road to an all-European conference, the development of mutually acceptable principles of cooperation of states with differing social systems is of great, if not decisive, importance for European peace and security. Europe is unique in the close «cohabitation» of the most highly developed capitalist countries and the countries of the socialist camp. A prospect of durable cooperation between these countries in economy, science, engineering, in trade and environmental protection is unthinkable without developing, some practical principles for this cooperation, with the idea of peaceful coexistence taken as a point of departure.

A major step towards the settlement of this problem was the progress of Soviet-French relations and the adoption, as a result of the Brezhnev-Pompidou talks, of principles which the USSR and France undertook to observe in their foreign policy.

The sign of the new atmosphere in Europe which is being created by the «offensive» of the socialist peace policy is well seen in one of the closing international documents of the passing year. I have in mind the final communique of the NATO Council session issued in Brussels on December 10. More than half of the 35-point document illustrates the recognition by the NATO member-states of a detente in Europe, and the need for further steps towards the all-European conference.

Though A. Springer, the West German «press tycoon», is ominously predicting «dark times», and appealing to his thus intimidated readers «not to trust» the Soviet Union, it may be concluded that the past year has sent European political thought further along the road of recognizing the realities in Europe which have resulted from the war, and further along the road of peace.

(To be concluded).

Когда Карбони 10 сентября приехал в военное министерство, он узнал, что генерал Сориче уже отстранен. Старший по рангу офицер в Риме, маршал Кавилья, установил связь с королем и попросил монарха назначить его временным заместителем короля, чтобы он мог вести переговоры с немцами.

Маршал сообщил Карбони, что он уже подготовил воззвание к населению Рима, в котором ставит римлян в известность, что немцы готовы мирно отойти на север. Генерал Карбони возразил: «Немцы не сдержат своего слова. Мы должны бороться, пока хватит сил, пока мы можем».

Генерал Сориче передал командование всеми вооруженными силами командующему римским гарнизоном генералу Карбони, и тот сразу же отдал приказ о боевых действиях против всех немецких частей, которые подойдут к городу.

На улице Карбони встретил офицера разведки, который информировал его: немцам известно, что сопротивление организовано Карбони, и они хотят захватить его живым или мертвым. Карбони укрылся в квартире Элио Камберери, связного между армией и партизанами.

Между тем немецкие воздушнодесантные войска вошли в пригороды Рима и вели бои вблизи надгробия Кайя Цестия. Партизаны, немедленно пришедшие на помощь регулярной армии, задерживали немцев на баррикадах и ждали подкреплений.

Центральный антифашистский комитет заседал непрерывно. Он призывал итальянцев подняться на борьбу против немцев с тем, чтобы Италия «завоевала почетное место среди свободных наций». Генерал Карбони приказал раздать как можно больше оружия членам антифашистских партий.

Тем временем полиция, все еще действовавшая по указаниям Бадольо, начала аресты среди партизан. Затем положение еще более осложнилось: маршал Кавилья приказал развесить плакаты, в которых объявлялось о перемирии с немцами. Однако генерал Карбони приказал снять эти плакаты и наклеить приказы о продолжении сопротивления немцам. Но многих офицеров невозможно было разыскать, так как их еще утром распустили по домам и разрешили переодеться в штатское.

Генерал Карбони вновь был вызван к маршалу Кавилья. Кессельринг предъявил последний ультиматум. Если итальянцы не капитулируют до 16.30, немцы разрушат все газо- и водопроводы города и начнут бомбить Рим. Маршал Кавилья решил принять ультиматум. Генерал Карбони, не желая принимать в этом никакого участия, приказал распустить свои войска и скрылся сам.

В 16.00 начальник штаба графа Кальви генерал Джакконе подписал перемирие.

Все произошло так, как и предполагал Карбони. Немцы и не думали соблюдать условия. Они немедленно заняли Рим, распустили итальянский гарнизон, приказали фашистам надеть черные рубашки и выслали Кальви, а в городе начали орудовать особые отряды СС.

ИММУНИТЕТ ДВОРА

Вскоре после высадки союзников около 10 утра 9 сентября 1943 года королевский кортеж достиг пригорода Кьетти вблизи Адриатического побережья, в 15 километрах от Пескары.

Как только они прибыли в порт Ортона, завывали сирены воздушной тревоги. Выяснилось, что эти сигналы были даны по приказанию начальника штаба армии генерала Роатты, чтобы освободить улицы от нежелательных свидетелей.

Король был неприятно поражен, увидев, что около 200 старших офицеров собралось на пристани с намерением присоединиться к беглецам. Под предлогом, что на корабле недостаточно спасательных жилетов, им отказали.

Корабль сопровождала английская подводная лодка, оберегавшая беглецов от немцев. Позднее появился немецкий разведывательный самолет, описав несколько кругов над королевским эсминцем «Байонеттой», но огня не открыл. Около 3 часов ночи «Байонетта» стала на якорь в Бриндизи.

Когда Бадольо, Амброзио, Роатта и Сандалли направились в военный порт, находившийся там солдаты встретили их возгласами: «Мы хотим воевать против немцев!»

Король и члены правительства чувствовали себя в отведенной им резиденции не очень уверенно, узнав, что немецкие части находятся всего в 8 километрах от Бриндизи.

Больше всего Виктора Эммануила волновали успехи союзников в борьбе про-

тив немцев. Когда немцы начали отступать севернее Неаполя, беглецы перебрались в старый замок и поддерживали контакт с генштабом союзников по радио.

В результате предательства короля немцы уже 11 сентября контролировали всю юго-восточную Италию. В течение 48 часов итальянские дивизии в Италии и за ее пределами были распушены, их лагеря разграблены, а танки захвачены немцами. Около 4 миллионов итальянских солдат были предоставлены позорной судьбе.

Историк Руджеро Дзангранди так определил создавшееся на этом этапе положение: немцы и итальянцы заключили секретное соглашение, и начальник штаба Амброзио доставил маршала Кавилья в Рим, чтобы тот сыграл роль «итальянского Петэна».

26 июля Кавилья заявил, что вся проблема сепаратного мира с союзниками зависит от того, можно ли будет договориться с немцами мирным путем. Так как эта надежда не исполнилась,

КАПИТУЛЯЦИЯ — последние ночи и дни

Амброзио поручил маршалу Кавилья заключить с немцами другое соглашение: король и члены верховного командования должны получить гарантию их личной неприкосновенности, за это итальянцы не будут нападать на немцев и не гарантируют союзникам никакой поддержки, если будет объявлено перемирие.

Все это объясняет, почему королевский кортеж ни разу во время побега не был остановлен немцами, хотя его путь проходил через расположение их войск. Этим объясняется также, почему немецкий разведывательный самолет, который утром 10 сентября пролетал над «Байонеттой», не обстрелял корабль. И это, наконец, объясняет, почему беглецы не взяли с собой Муссолини, хотя одно из условий перемирия ясно требовало, чтобы Муссолини выдали союзникам.

Бегство короля объясняли по-разному. Виктор Эммануил хорошо сознавал, что ответственность за войну против союзников лежит на нем и на его приближенных. Он знал также, что и антифашисты возлагают на него ответственность за войну. Поэтому он хотел перейти на сторону союзников, не раздражая в то же время немцев. Кроме того, он рассчитывал, что немцы расправятся с итальянскими антифашистами. И действительно, тысячи антифашистов были арестованы немцами и многие из них были казнены эсэсовцами, пока роялисты нашли убежище у союзников.

В это тяжелое время миллионы итальянцев не получали зарплат. Они были вынуждены продавать вещи на черном рынке, чтобы хоть как-то прокормить свои семьи. Но король и члены верховного командования продолжали получать целиком все свое жалование и дополнительные доходы, да к тому же еще одежду и разные пайки от союзников.

В первые дни сентября правительство Бадольо перечислило в банк в Бари обычно крупную сумму в иностранной валюте. 3 сентября поезд из 21 вагона прошел через Симплонский туннель в Швейцарию. В печатанных вагонах находились богатства Виктора Эммануила. Позднее второй поезд из 20 печатанных вагонов был по ошибке досмотрен. Вагоны сверху донизу были набиты ценными вещами, произведениями искусства, фарфором и серебром из королевского дворца...

Черчилль и Рузвельт были плохо информированы: 11 сентября они направили королю следующее послание: «Вы освободили вашу страну от фашистского ига. Этот подвиг обязывает вас освободить Италию и от немецких агрессоров. Воспрянь, о народ Италии!»

Эйзенхауэр направил также послание Бадольо: «Будущее и честь Италии зависят от того, какую роль сыграют ваши вооруженные силы... Италии нужен энергичный руководитель, чтобы она могла бороться. Ваше Превосходительство является именно таким человеком. Вы можете освободить вашу страну от ужасов кровопролития».

ФИНАЛ

Все это побудило короля подготовить речь, в которой он заявил, что укрылся в свободном уголке итальянского полуострова, так как надеялся тем самым «отвести от Рима удар — воздушные налеты». Бадольо последовал примеру короля. Он обратился к итальянскому народу с призывом к восстанию.

Но ни Бадольо, ни король не осмелились подкрепить свои призывы официальным объявлением войны Германии, хотя этот шаг означал бы возможность для борющихся в тылу у немцев итальянских солдат требовать, чтобы с ними обращались в соответствии с Женевской конвенцией «о гуманном обращении с военнопленными».

Надо отметить тот факт, что Бадольо, пока сам находился в Риме, умолял союзников не бомбить столицу, но в апреле 1944 года он заявил одному английскому журналисту: «Ни Его Величество король, ни я не просили союзников прекратить бомбежки. Чем больше союзни-

ки бомбят итальянцев, тем больше итальянцы ненавидят немцев. После подписания перемирия я посоветовал Монтегомери бомбить Милан, Болонью и другие центры, чтобы наш народ скорее присоединился к союзникам».

Перемирие, предусматривавшее безоговорочную капитуляцию Италии, после генерала Кастеллано пришлось подписать и маршалу Бадольо, так как союзники хотели действовать наверняка. Им нужно было письменное свидетельство о переходе Италии на их сторону. Эйзенхауэр настоял на том, чтобы конференция проходила на борту английского военного корабля «Нельсон».

На конференции итальянские офицеры и союзники обсудили дальнейший ход войны. Бадольо хотел выиграть время. Он заявил, что только король может объявить войну Германии, а Виктор Эммануил хочет это сделать только тогда, когда он опять будет в своей резиденции в освобожденном Риме. Но король опять в конце концов сдался и дал указание своему послу в Мадриде сообщить немецкому представителю следующее: «Принимая во внимание интенсивные военные акции, которые проводят немецкие вооруженные силы против итальянцев, Италия с 16 часов 13 сентября 1943 года считает себя в состоянии войны с Германией».

Но дни Виктора Эммануила уже были сочтены. 10 апреля 1944 года к итальянскому королю на аудиенцию явился английский генерал-лейтенант сэр Фрэнк Макферлейн, бывший губернатор Гибралтара и опытный офицер разведки. Формально англичанин пришел по протокольным делам; фактически он хотел — в результате бурных политических событий в Италии — оказать на него давление: Виктор Эммануил должен был подписать отречение от престола.

Король изменился в лице. Он прибегнул к своей последней королевской привилегии: просто вышел из комнаты. Но на следующее утро он собственноручно подписал документ об отречении от престола в пользу наследного принца Умберто.

Когда он подписывал документ, Бадольо хотел поцеловать его руку. «Ваше величество. В течение 56 лет я служил Вашему Дому. Я никогда не думал, что это может зыйти так далеко. Простите, что я плачу!»

Виктор Эммануил отдернул руку и в то время, когда Бадольо поднес платок к глазам, вытер ее о свое кресло.

КОНЕЦ ТРЕТЬЕГО РЕЙХА *

...Война пришла в Германию. К середине августа 1944 года Красная Армия, развивая наступление, начав-

* Из книги У. Ширера «Подъем и падение третьего рейха». Нью-Йорк, 1962 г.

шееся 10 июня, непрерывно атакуя, дошла до границы Восточной Пруссии, блокировала пятьдесят германских дивизий в Прибалтике, захватила Выборг, уничтожила группу армий «Центр» и, продвигаясь на запад, вышла к Висле напротив Варшавы, в то время как на юге в результате наступления, начавшегося 20 августа, в конце месяца пала Румыния вместе с нефтяными полями Плоешти, единственным крупным источником природной нефти, питавшим германскую армию. 26 августа официально вышла из войны Болгария, и немцы стали спешно покидать страну. В сентябре сдалась Финляндия и перешла в руки противника германские войска, отказавшиеся покинуть ее территорию.

На западе очень скоро была освобождена Франция. Генерал Паттон, командующий вновь сформированной 3-й американской армией, захватив 30 июля Авранш, двинулся из Бретани в обход германских армий, находившихся в Нормандии, дошел до Орлеана на Луаре и, повернув на восток, вышел к Сене, южнее Парижа. 23 августа его войска стояли на Сене, к юго-востоку и северо-западу от столицы, а через два дня 2-я французская моторизованная дивизия генерала Жака Леклерка и 4-я американская пехотная дивизия вступили в великий город, колыбель французской славы, находившийся четыре года под германской оккупацией, и, к своему удивлению, обнаружили, что большая часть его находится в руках французского движения Сопротивления.

Со времен наполеоновских войн немецкому солдату не приходилось защищать от противника «священную землю своей родины». Все последующие войны, которые вела как Пруссия, так и Германия, шли на земле других народов и опустошали ее. И на войска, преследуемые противником, обрушился град возмездия.

10 сентября Гиммлер опубликовал приказ:

«Некоторые неблагонадежные элементы, видимо, считают, что война для них кончится, как только они сдадутся врагу... Каждый дезертир будет наказан по заслугам... Более того, члены семей дезертиров будут расстреляны все без исключения».

Полковник Гофман-Шонфорн, командир 18-й гренадерской дивизии, объявил своим солдатам:

«Среди нас были предатели, которые перешли к врагу... Эти мерзавцы выдали важные военные тайны... Лживые еврейские клеветники пытаются повлиять на вас с помощью своих прокламаций и заставить вас тоже стать предателями. Пусть они выпускают свой яд — он нам не страшен!.. Что же до презренных предателей, забывших о чести, — семьи их будут за них в ответе...»

ВОЙНА ПРОИГРАНА

19 марта Гитлер отдал приказ о разрушении всех военных и промышленных объектов, всех средств связи и транспорта, всех военных и продовольственных складов, чтобы они не попали в руки противнику. Это была политика «выжженной земли»: он хотел, чтобы было уничтожено все, что могло бы помочь немецкому народу выжить после поражения Германии. Убедившись в своей обреченности, Гитлер совершенно не думал о судьбе немецкого народа, о своей необыкновенной любви к которому он так много говорил. Он заявил министру вооруженных сил Шпееру:

«Если война будет проиграна, немецкая нация должна исчезнуть. Этого хочет Судьба. Бессмысленно пытаться обеспечить народ средствами к существованию, даже самыми элементарными; если в результате войны будет установлено, что наша нация слабее, и будущее принадлежит самой сильной нации Востока — России, кроме того, в живых останется только низшие существа, поскольку цвет немецкой нации погибнет».

...В канун рождества, когда стало известно, что русские окружили Будапешт, и потом снова в день Нового года Гудериан тщетно обращался к Гитлеру с просьбой дать подкрепления, чтобы немецкие войска могли противостоять русским в Венгрии и ответить на советское наступление в Польше, которое, по предположению Гудериана, должно было начаться в середине января.

9 января Гудериан в третий раз поехал в штаб Гитлера. Он взял с собой начальника своей разведки генерала Гелена, который с помощью карт и выкладок попытался объяснить фюреру весьма сложное положение, в каком находилась германская армия накануне ожидавшегося на севере наступления русских.

[Продолжение следует]

ГЛЫБОКІ РЭЙД

У пачатку 1942 года ў Падмаскоўі групу добраахвотнікаў пачалі рыхтаваць да партызанскай барацьбы ў тыле ворага: вучылі карыстацца трафейнай зброяй, ставіць і разраджаць міны, арыентавацца на мясцовасці і г. д. Быў там і настаўнік М. Смірной, які ў складзе спецыяльна сфарміраванага атрада прайшоў шлях ад лініі фронту да Брэсцкай вобласці. Амаль праз тры дзесяцігоддзі ён раскажаў аб гэтым у кнізе «Ад Масквы да Брэста», што выйшла летась у выдавецтве «Беларусь».

З цеплымі ўспамінае былы партызан свайго камандзіра Аляксея Флягонтава, які ўзначаліў кавалерыйскі партызанскі атрад. У гады грамадзянскай вайны Аляксей Каніздэвіч удзельнічаў у партызанскай барацьбе на Далёкім Усходзе, з пачатку Вялікай Айчыннай да таго часу, калі нямецка-фашысцкія захопнікі пацярпелі паражэнне пад Масквой. Флягонтаў паспеў пабываць і на фронце, і ў тыле ворага. І вось рэйд кавалерыйскага партызанскага атрада. 44 старанна адабраныя добраахвотнікі — ім належаў стаць ядром будучага атрада — адправіліся да лініі фронту.

М. Смірной падрабязна ўспамінае акалічнасці пачатку баявога шляху: глыбокая разведка маршруту, укамплектоваўка атрада хлопцамі з партызанскіх атрадаў і кавалерыстамі з прыфрантавых часцей, агляд атрада перад походам і, нарэшце, удалы, без адзінага выстралу пераход лініі фронту. Першыя будні на акупіраванай тэрыторыі, першая баявая аперацыя па разбурэнню чыгуначнага палатна паміж станцыямі Обаль і Лойжа...

Рухаючыся па вызначаным маршруце, атрад увесь час падтрымліваў сувязь з мясцовым насельніцтвам. У час кароткіх перапынкаў байцы раз'язджаліся па бліжэйшых вёсках, расказвалі людзям аб становішчы

на франтах, аб жыцці савецкага тылу. Вяскоўцы з радасцю сустракалі коннікаў у чырвона-ермейскай форме.

З'яўленне флягонтаўцаў у Чэрвеньскіх лясах актывізавала дзейнасць мясцовых партызанскіх атрадаў Ціхамірава, Кузняцова, Лівенцава, Філіпскіх. Хутка кавалерыйскі атрад аб'ядноўваецца з мясцовымі партызанамі ў брыгаду «За Радзіму», якая наладжвае шэраг смелых дыверсій і дзёрзкіх аперацый.

«Атака на поезд», «Блакада», «Лясная друкарня», «Смерць за смерць», «Рэйкавая вайна», «Смерць камбрыга» — усё гэта замалёўкі характэрных этапаў партызанскага жыцця.

З Чэрвеньскіх лясоў флягонтаўцам належала прайсці яшчэ семсот кіламетраў па тэрыторыі Мінскай, Палескай і Брэсцкай абласцей, выйсці да Буга і актывізаваць партызанскую барацьбу ў Маларыцкім, Дзівінскім і Кобрынскім раёнах. Партызаны завяршылі рэйд на чале з новым камбрыгам Ф. Тараненкам (Флягонтаў загінуў у баі).

І зноў ланцуг дзёрзкіх дыверсій. Цяпер ужо ў Брэсцкай вобласці. Новаму 1944 году партызаны салотавалі магутным выбухам на чыгуны. А ў адзін з сакавіцкіх дзён адбылася доўгачаканая сустрэча з разведкай Савецкай Арміі. Да падыходу рэгулярных часцей партызаны сумесна з насельніцтвам расчыталі лясныя завалы, здабывалі каштоўныя разведвальныя даныя. У маі 1944 года брыгаду, якая выканала сваё баявое заданне, расфарміравалі.

У кнізе «Ад Масквы да Брэста» М. Смірной выкарыстоўвае архіўныя матэрыялы і дакументы, успаміны сваіх баявых сяброў. Сціплы і немнагаслоўны расказ аб таварышах на зброі выклікае цікавасць у чытача, нагадвае аб суровых і слаўных старонках нашай гісторыі.

Т. МІНЧУКОВА.

УГЛЯДАЮЧЫСЯ ў ЖЫЦЦЁ

Яўгену Палосіну — 60 год

Нялёгка было сустрэцца, каб пагутарыць з народным артыстам СССР Яўгенам Палосіным. То ў яго рэпетыцыя, то запіс на тэлестудыі... Лаўлю кароткія антракты на рэпетыцыі. Ён прыходзіць у сваю грывёрную стомлены, яшчэ не астыўшы ад работы над вобразам, і адразу не асмеляюся непакоіць яго. І раптам ён добразычліва ўсміхаецца: «Ну, што там у нас?..»

— Яўген Максімавіч, калі вы ўпершыню ўсвядомілі, што артыст — ваша прызвание, тое адзінае, чаму варта прысвяціць усяго сябе?..

— Скажаць, што з самага дзяцінства зарадзілася мара стаць акцёрам, як гэта часта сустракаецца ў іншых, як гавораць, больш шчаслівых біяграфіях, не магу. Хоць сякія-такія тэатральныя вопыты і былі ўжо ў дзяцінстве. У вёсцы Урыўкі пад Тулай, дзе я нарадзіўся і вырас, было ў традыцыі адзначаць зімовыя народныя святы — свяtkі, каляды. Мяне апрашалі мядзведзем...

Усім, чаго дасягнуў, я абавязаны Савецкай уладзе. Мяркуюце самі: бацька мой загінуў у гады грамадзянскай вайны, я — беспрытульнік... Вось так пачыналася біяграфія. Але потым былі фабрычна-заводскае вучылішча і добры заводскі калектыў. Тры гады працаваў стругальнічым на Тульскім аружэйным заводзе. Менавіта ў гэтыя дні і прачнулася ў мяне вялікая, на ўсё жыццё любоў да тэатра. Граў на сцэне тэатра рабочай моладзі, затым у Тульскім тэатры юнага глядача. А далей — усё проста: вучоба ў Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя Луначарскага ў класе народнага артыста СССР Л. Леанідава,

праца ў Гомельскім драматычным тэатры.

— У якой ролі вы адчулі, што знайшлі сябе, свайго героя?

— У Гомельскім тэатры я сыграў Нічыпара ў камедыі Кандрата Крапівы «Хто смяецца апошнім». Гэта роля ў многім вызначыла напрамак маіх творчых пошукаў. Затым былі Кропля ў «Канстанціне Заслонаве» Маўзона, рабочы Корж у п'есе Палескага «Што пасееш, тое і пажнеш», дзед Шчукар ва «Узнятай цаліне» Шолахава, Акім ва «Уладзе цемры» Талстога і... ледзь не цэлае аддзяленне салдат.

Гледчам помніцца яго Блахінін у «Порт-Артуры» І. Папова і А. Сцяпанавы — самаадданы рускі воін, салдат Сямён Кныш у «Галоўнай стаўцы» К. Губарэвіча, салдат Чырвонай Арміі Кукушкін у «Брэсцкай крэпасці» гэтага ж аўтара.

— Так, многа салдат, — усміхаецца Яўген Максімавіч. — Але які салдат не марыць стаць генералам! Вось і я ў п'есе М. Горкага «Ворагі» сыграў генерала Печанава, праўда, генерала ў адстаўцы.

Паколькі аказалася закранутай ваенная тэматыка ў творчасці акцёра Палосіна, размова сама сабой вярнулася да гадоў Вялікай Айчыннай вайны. Грознай, дзейснай зброяй акцёра ў гэтыя гады былі сатыра, гумар.

— З першай франтавой брыгады беларускіх артыстаў па абслугоўванню дзеючай арміі, — раскажае Палосін, — мне давалося прайсці ад Гомеля да трыццаці другога кіламетра пад Масквой, а затым ад Масквы да Кенігсберга.

Яўген Максімавіч задумаецца. Затым раптам пады-

ходзіць да століка, дзе ляжыць тэкст яго ролі. Перагортвае некалькі старонак. Майстар лялек Баляснікаў у «Казках старога Арбата» Арбузава...

— Яўген Максімавіч, а якая ваша новая роля?

— Здавалася б, не ў маім амплуа. Але я пачынаю яе любіць. За што? Баляснікаў — чалавек жыццездольны, жыццесцярджальны. Чалавек дзеяння.

Так, Баляснікаў — чалавек дзеяння. Такі і сам Палосін. Яго ведаюць не толькі па сцэнічнай пляцоўцы ў Рускім драматычным тэатры імя Горкага. У рабочых клубах і палацах культуры, школах, у калгасах і саўтасах, на пагранічных заставах і ў вайсковых часцях — усюды паспявае пабываць гэты нястомны чалавек. І ўсюды ён услахоўваецца ў жыццё, каб жыццё гэта з усёй яго шматграннасцю было перанесена затым на сцэну.

А яшчэ ён — артыст кіно. Здымаўся ў фільмах «Дзяўчынка шукае бацьку», «Пушчык едзе ў Прагу», «Аноціна дарога» і іншых.

Сакратар партыйнага бюро. Не раз выбіраўся ў гарадскі, абласны Савет дэпутатаў працоўных. Усё гэта — яркія рысы да партрэта артыста Палосіна, камуніста, грамадзяніна.

К канцу нашай гутаркі — аб планах: над чым цяпер працуе артыст Палосін, каго б яшчэ хацелася сыграць?..

— Акрамя работы над вобразам Баляснікава ў «Казках старога Арбата», працую над новай канцэртнай праграмай. У яе ўвойдуць творы Шолахава, Твардоўскага і іншых савецкіх пісьменнікаў і паэтаў.

З дынаміка раздаецца званок. Пачынаецца рэпетыцыя другога акта. Палосіну-Баляснікаву зараз выходзіць на сцэну.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

Алег ЧАРНОУ.

Танцавальны калектыў мінскіх трактарабудульнікоў «Лявоніха» пабываў у гастрольных паездках у некалькіх замежных краінах, выступаў у многіх гарадах Савецкага Саюза. НА ЗДЫМКУ: танцуе «Лявоніха».

ЕЛКА ИЗ РОССИИ

[Окончание. Начало на 4-й стр.]

дели. Я по делам своей фирмы. Живем сейчас пока на острове Фиджи.

Федоров допил кофе, заказал всем еще по чашке.

— Когда-то в Австралии поселился мой отец. Судьба у него была необычной.

...Служил до революции на русском торговом корабле помощником механика Федоров. Человек характера самобытного, решительного, неумный фантазер. Зачитывался книгами, особенно политическими. В Одессе участвовал в каких-то сходках, имел неприятности с полицией. Политические взгляды, судя по всему, были у него самые неопределенные. Но царизм ненавидел люто. Однажды в рейсе повздорил с капитаном, заядлым монархистом, и уволился с судна в Сингапуре. Потом слу-

жил на разных иностранных судах, скитался по далеким тропическим островам. В Австралии женился на русской девушке. И вот возникла у него необычная идея: отыскать в Тихом океане необитаемый островок и создать там вольную русскую колонию. Может быть, его увлекла история «Баунти»? Хотел он, чтобы те, кому под царизмом уже совсем нет мочи, ехали на этот островок и вступали в коммуны вольных людей, и жили в свое удовольствие. Конечно, «ничейных» островков к тому времени уже не было. Деньги, накопленные нелегким моряцким трудом, были прожиты, Федоров тяжело заболел и умер в Австралии в нищете. Единственное, что мог оставить в наследство двум своим сыновьям и будущим внукам, — любовь к далекой Родине, о которой всегда тосковал. «Главное, — го-

ворил он, — не забывайте родной язык».

— Вот и не забыли! — коротко улыбнулся Федоров.

— Мы так рады, что сюда пришло советское судно, — сказал Петя.

— Хотите на нем побывать? — А разве можно?

На «Витязе» гости посмотрели лаборатории, кают-компанию, библиотеку, машинное отделение. Жаль, что новогодней елки уже не было на палубе — праздник окончился. Потом пригласил гостей в свою каюту. Хотелось что-нибудь подарить на память о России. Были открытки, значки... И вдруг я перехватил взгляд Федорова. Он смотрел на еловую ветку, которая была прикреплена над моим письменным столом.

— Петя, смотри, настоящая елка из России!

Петя никогда не видел настоящей елки. Я подарил им эту ветку. Еще крепко сидели на ней ярко-зеленые сочные иголки. Мои гости уносили с «Витязя» уложенную в картонную коробку ветку, осторожно, как хрупкую драгоценность. Мы пошли побродить по бере-

гу. То и дело встречались знакомые Федорова, местные жители — на Норфолке он бывает часто. И каждый раз Петя осторожно открывал коробку:

— Смотрите, настоящая русская елка! Подарок с «Витязя». Встречные склонялись над коробкой, бросали короткий взгляд на ветку, вежливо улыбаясь, хвалили: «Прекрасная ветка!» Но чувствовалось, особенно впечатления она на них не производила. Может, потому, что норфолкская сосна пожалуй, пышнее.

И вот вдруг встретился нам у асфальтовой дороги питкэрнец Хэлл. Он подкачивал колесо на своей автомашине.

— Смотрите, настоящая русская елка! Подарок с «Витязя», — тихо сказал Петя.

Хэлл заглянул в коробку, потом достал из-под сиденья машины тряпку, неторопливо обер пальцы, взял коробку в руки. «Это та, которая для рождества?» «Да и для Нового года». «Неужели из самой России?» «Из самой».

Хэлл долго рассматривал ветку, даже понюхал, даже отщипнул одну иголку.

— Удивительно! — Он присвистнул. — Просто удивительно! Вам повезло! Такую подарку можно позавидовать. Ведь он с вашей родины. Вы должны сохранить».

— А как?

Хэлл наморщил лоб:

— Надо помозговать».

И осторожно протянул коробку Пете. Вот тут-то на пальце его правой руки я разглядел перстень — простенький медный перстень, в который был вставлен матово-белый кусок кораллового камня. Таких камней у нас и сейчас под ногами было во множестве. Но этот был с острова Питкэрн.

Два дня назад я получил из тропиков новогоднюю открытку от Федоровых. Они писали, что 1972-й будут впервые встречать с настоящей русской елкой: «Хэлл молодец!» Он сумел это дело «обмозговать». Достал где-то жидкую пластмассу, ветка в ней затвердела, как в броне, и теперь уже не обронит ни одной иголки. А Хэлл на свой Питкэрн так и не уехал. Не так-то все просто.

Л. ПОЧИВАЛОВ.

ГОРАД ПРАТНІ ПАД ПЛАСТАМІ ЗЯМЛІ

Калі выйшлі з Брэсцкай крэпасці праз Холмскія вароты і перайшлі па драўляным мосце на другі бераг Мухаўца, то праз некалькі мінут будзеш у горадзе, якога няма ні на адной карце свету, хоць існуе ён многа стагоддзяў. Справа ў тым, што гэты горад адкрыты нядаўна... пад тоўстым пластом зямлі.

Экспедыцыя Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР пад кіраўніцтвам кандыдата гістарычных навук Пятра Лысенкі правяла раскопкі гарадзішча старажытнага Брэсця, роднага сучаснага Брэста, і выявіла рэшткі жылых драўляных пабудоваў, якія добра захаваліся. Перад намі частка старажытнага горада: вуліца, вымашчаная дрэвам, сцены дамоў з прарубленымі дзвярыма. Жыло тут усходнеславянскае племя бужан. Пад прыкрыццём гарадскіх сценаў людзі займаліся рамёствамі.

Мы з цікавасцю разгля-

даем узоры керамікі, знойдзеныя ў час раскопак. На гліняным гаршку, якому больш чым 800 гадоў, выразана відаць узоры, зробленыя рукой старажытнага майстра. Добра захаваліся фрагменты шкляных бранзалетаў і іншых жаночых упрыгожанняў.

Пабудовы захаваліся добра, але дастаткова дакрануцца пальцам да сцяны — дрэва рассыпаецца ў пыл. Каб прадухіліць гібель старажытнага горада, кожная дэтал збудаванняў прапіваецца фенаспіртамі, прымяненне якіх упершыню было паспяхова ажыццэўлена ў навукова-даследчай лабараторыі Беларускага тэхналагічнага інстытута. Работы па кансервацыі праводзіцца пад кіраўніцтвам рэктара гэтага інстытута Віктара Віхрова.

Сінтэтычныя смолы пад ціскам паветра з дапамогай спецыяльнай іголки ўводзяць у драўніну. Потым яе сушаць гарачым паветрам ад газ-генератара. Смала ў сярэдзіне драўніны цвярдзее. Цяпер дрэву ўжо не страшныя ні вільгаць, ні разбурэнні грыбком.

Раскопкі старажытнага горада будуць працягвацца. Яны дапамогуць раскрыць новыя цікавыя старонкі непрачытанай кнігі мінулага.

НА ЗДЫМКАХ:

1. Кандыдат тэхнічных навук Юрый ВІХРОЎ, удзельнік экспедыцыі.
2. Вось ён, горад XII стагоддзя.
3. Гэтай драўлянай бадзейцы больш як 800 гадоў.

Тэкст і фота
М. АМЕЛЬЧАНКІ.

І. ШОЦ

Пасля цяжкай хваробы ў горадзе Сморгоні памёр Іван Шоц.

Іван Мікалаевіч нарадзіўся ў вёсцы Святыяны Сморгонскага раёна Гродзенскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. У канцы дваццаціх гадоў ён вымушаны быў пакінуць родныя мясціны і паехаць у Аргенціну, дзе спачатку працаваў на часовых работах, потым на ліцейным заводзе, а з 1938 года па 1946 год нікеліроўшчыкам на розных прадпрыемствах.

Сваю асноўную работу І. Шоц спалучаў з грамадскай і патрыятычнай дзейнасцю. Разам з іншымі беларускімі актывістамі І. Шоц удзельнічаў у арганізацыі Беларускага цэнтральнага дэмакратычнага камітэта дапамогі сіротам Вялікай Айчыннай вайны. З 1946 па 1949 год ён працаваў рэдактарам прагрэсіўнай славянскай газеты «Наш голас». Гэта была цяжкая і небяспечная работа, якая патрабавала вытрымкі, цярпення і вялікіх ведаў. Заўсёды добрамыслівы, вясёлы, чулы, Іван Мікалаевіч у многім садзейнічаў выкананню асноўнай мэты газеты: інфармаваць беларусаў у Паўднёвай Амерыцы аб жыцці на Радзіме, выхоўваць у іх пачуццё любві да яе.

За актыўную патрыятычную дзейнасць І. Шоц падвяргаўся праследванню з боку мясцовых улад Аргенціны. А ў 1949 годзе быў арыштаваны і асуджаны на пяць год зняволення. У 1955 годзе збылася запаветная мара Івана Мікалаевіча: ён вярнуўся на Радзіму.

Светлая памяць аб верным сыну Беларусі, стойкім змагару, выдатным чалавеку назаўсёды захавецца ў нашых сэрцах.

І. КОРЧЫК, А. ПРАНЬКО, В. ПУК, В. САВІЦКІ, Е. СПІРЫДОНАВА.

ГОМЕЛЬСКІ ЭДЫСОН

Сярод шматлікіх экспанатаў музея рэвалюцыйнай і працоўнай славы Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў — фатаграфіі людзей, якія працавалі на чыгунцы і пакінулі аб сабе добрую памяць. Асабліва цікавы архіў Ф. Яўстаф'ева, былога столяра Гомельскага паравознага дэпо. «Эдысонам чыгуначнага транспарту» называлі яго газеты пачатку нашага стагоддзя.

Рабочы-самавучка зрабіў рад вынаходстваў, якія патрабавалі не толькі таленту, але і глыбокіх інжынерных ведаў. Гэта і прыбор для вымярэння сыпучых целаў, і ваганеткі для перавозкі паравозных колаў, і канструкцыі арыгінальных мас-

тоў. Усяго звыш ста патэнтаў і аўтарскіх пасведчанняў.

Большасць тэхнічных навінак, прапанаваных «гомельскім Эдысонам», прызначаліся для палягчэння цяжкай працы машыністаў, качагараў, грузчыкаў, пуцывых рабочых. Некаторыя патэнты сведчаць аб тым, што кола інтарэсаў таленавітага шукальніка было куды шырэй чыгуначных спраў.

У 1909 годзе ў г. Екацярынаславе (цяпер Днепрапятроўск) адбылася ўсерасійская тэхнічная выстаўка. На ёй дэманстравалася найцікавейшая для таго часу мадэль лятальнага апарата — гелікаптэра столяра Яўстаф'ева. Аўтару «гелікаптэра» быў выдадзены дакумент. У ім сказана: «Па-

ўказу яго імператарскай вялікасці прывілея гэта выдадзена мешчаніну Фёдару Яўстаф'еву, які пражывае ў г. Гомелі Магілёўскай губерні, на лятальны апарат з лопасцямі і грабным колам, якія аўтаматычна паварочваюцца...» Унізе два радкі: «Заяўлена 16 жніўня 1910 года». «Патэнт выдадзены 28 жніўня 1912 года».

Гэта унікальны дакумент. На зары самалётбудавання ў Расіі ўжо знайшоўся чалавек, які распрацаваў праект пераобрана сучаснага верталёта.

Царскія ўлады, выдаўшы патэнт, адразу ж забыліся аб важнасці вынаходства і яго таленавітым аўтару. У розныя інстанцыі пісаў Ф. Яўстаф'еў на працягу некалькіх год. Ніхто нават не адказаў яму. Такі лёс большасці дэрэвалюцыйных вынаходніцтваў Яўстаф'ева.

Па-іншаму павярнуўся лёс незвычайнага вынаходцы-сама-

вучкі ў гады Савецкай улады. Яго акружылі ўвагай і клопатамі. І Фёдар Фёдаравіч увесь аддаўся творчай рабоце. Больш паловы яго вынаходніцтваў і тэхнічных удасканаленняў зроблена і ўкаранена ў вытворчасць пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі.

За вялікую творчую работу, накіраваную на тэхнічны прагрэс у чыгуначным транспарце, ЦВК Беларусі ў 1929 годзе прысвоіў Ф. Яўстаф'еву званне Героя Працы. У 1933 годзе ён узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. У 1939 годзе, нягледзячы на пажылы ўзрост — 76 год, Ф. Яўстаф'ева выбіраюць дэлегатам І Усесаюзнага з'езду вынаходнікаў і рэцыяналізатараў. Да канца свайго жыцця тварыў гэты таленавіты чалавек, дзяліўся ідэямі з таварышамі, вучыў іх тэхнічнай творчасці.

П. ЛІЗУНОЎ.

КІЛАМЕТРЫ НА ДАЛОНІ

Рабочыя валкі пракатнага стана, якія маюць дыяметр 2 міліметры, а вагу 0,5 грама, захоўваюцца ў лабараторыі электронікі АН БССР.

Першы з мініяцюрных пракатных станаў працуе на Мінскім гадзінніковым заводзе. Вышыня яго 27 сантыметраў. Устаноўка, прапанаваная вучонымі лабараторыі, знайшла выкарыстанне на пракатцы найтанчэйшага дроцка. Стан вырабляе сталёвую нітку ў дваццаць мікронаў і дапускае адхіленне ў таўшчыні не больш як 0,3 мікрона. Тысяча метраў ніткі ўмяшчаецца на далоні.

Такія агрэгаты-ліліпуты для пракаткі дроцка-плюшчанкі з каляровых і тугаплаўкіх металаў створаны беларускімі вучонымі ўпершыню ў краіне.

ГУМАР

Сустрэліся тры маракі. Адзін з іх, жадаючы пахавацца перад прыцэлямі, сказаў, што ў апошні час ён плаваў на такім вялікім караблі, што капітан, калі яму даводзілася аддаваць загады, ездзіў на палубе на аўтамабілі. Другі марак, махнуўшы зняважліва рукою, сказаў:

— Гэта што! А я плаваў на такім гіганце, што капітану для таго, каб аддаваць загады, даводзілася лётаць над палубай на самалёце!

— Гэта ўсё глупства, — сказаў трэці. — А я вось апошні час служыў на такім караблі, што шэф-повар, жадаючы правесці, ці зварылася бульба, вымушаны быў плаваць унутры катла, дзе яна гатавалася, на падводнай лодцы.

У купэ поезда стары выцягвае з кішэні мольку.

— Вы не будзеце пярэчыць, калі я закуру?

— Паводзіце сябе як дома! — адказвае пасажырка.

— Добра, — уздыхнуў стары і схаваў мольку ў кішэню.

Грамадзянін з'яўляецца ў хімічэску і абурана гаворыць загадчыку:

— Вось палюбуюцца, калі ласка, на вашу работу!

— Не разумею, на што вы скардзіцеся, — здзіўляецца загадчык. — Выдатныя шортывыдатная работа, ні адной плямы.

— Прабачце, але я здаваў у чыстку штаны.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі, Зак. № 033

Лыжнікі.

Фота В. ДУБІНКІ.